

10. Большая Советская Энциклопедия. (в 30 томах) / Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – Т. 25. – 600 с.
11. Зейкан Я.П. Право на захист у кримінальному процесі: практичний посібник / Я.П. Зейкан. – К.: Юридична практика, 2004. – 288 с.
12. Филиппов В. Корпоративный интерес не должен ущемлять права на защиту / В. Филиппов // Российская юстиция. – 2002. – № 3. – С. 11–12.
13. Захаров Ю. В тени закона: коррупционные технологии при расследовании уголовных дел / Ю. Захаров, П. Скобликов // Российская юстиция. – 2005. – № 6. – С. 14–21.
14. Скобликов, П. Каждый нуждается в защите / П. Скобликов // эж-ЮРИСТ. – 2002. – № 14. – С. 7.

Сляднєва Г.О., ОНЮА

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ ДО СТАНДАРТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Работа посвящена разработке предложений по совершенствованию законодательства Украины, регулирующего коммерческую тайну. Коммерческая тайна исследована как вид информации, ее признаки и отграничение от других видов информации, а также законодательство Украины о коммерческой тайне. Аргументирована целесообразность для надлежащего урегулирования коммерческой тайны на законодательном уровне установить признаки информации, которая относится к коммерческой тайне, а также отграничить ее от других видов информации. Указывается, что, учитывая специфические признаки коммерческой тайны, она может быть определена как коммерчески ценная конфиденциальная информация, которая охраняется субъектом хозяйствования и доступ к которой ограничен с целью защиты прав и законных интересов ее обладателя от неправомерного доступа к ней, разглашения или использования. Обосновано, что правовой режим коммерческой тайны, устанавливаемый в законодательстве, должен обеспечивать сочетание частных интересов субъектов хозяйствования и публичных интересов, что вызывает необходимость использования как частноправового, так и публично-правового регулирования в этой сфере. А также приведению законодательства Украины регулирующего конфиденциальную информацию, информацию с ограниченным доступом к стандартам Европейского Союза.

The actual thesis is devoted to the development of the proposals on economic legislation which regulates commercial secret of economic subjects in Ukraine. The author defines a commercial secret as the commercially valuable confidential information, which is guarded by the economic subject and the access to which is limited with the purpose of the guarding of rights and legal interests of its owner from wrongful access to it, disclosure or usage. The bases of legal regulation of the commercial secret of economic subjects is generalized in the thesis. The concept of the right of economic subject to commercial secret is understood. The author justifies, that the legal regime of commercial secret should ensure a combination of the private interests of economic subjects and public interests, that causes of usage both private-law, and public regulation in this sphere. The methods of protection and guarding of the right to commercial secret are generalized. The kinds of the legal responsibility for violations of law to a commercial secret are determined. The recommendations on perfecting legal regulation of a commercial secret of economic subjects in Ukraine are suggested.

Перехід до ринкових відносин неминуче призводить до посилення конкуренції між суб'єктами господарювання. Рівень конкурентоздатності в чималому ступені залежить від умінь суб'єкта господарювання захистити свою комерційну інформацію від її неправомірного використання. У підвищенні конкурентоздатності суб'єктів господарювання важливу роль грає комерційна таємниця та її захист.

Питання охорони права суб'єктів господарювання на комерційну таємницю стають все більш важливими унаслідок загострення форм конкурентної боротьби, що часто призводить до неправомірного використання відомостей, що складають комерційну таємницю, з метою нанесення шкоди конкуренту.

Актуальність аналізу правового захисту комерційної таємниці підвищується в зв'язку з перспективами вступу України до Європейського Союзу, а також у Всесвітню торговельну організацію, що висуває необхідність виконання вимог Угоди про комерційне використання інтелектуальної власності TRIPS, зокрема, що стосується комерційної таємниці.

Через посилення економічної конкуренції в умовах розвитку ринкових відносин в Україні комерційна таємниця суб'єктів господарювання та її охорона набувають пріоритетного значення. Розвиток економічної конкуренції, необхідність досягнення переваги на ринку ставлять перед суб'єктами господарювання завдання захисту комерційної таємниці за допомогою правових засобів.

Якщо в країнах з розвинутою ринковою економікою комерційна таємниця захищається законодавством як цінний товар, то в Україні дотепер відсутній повноцінний правовий механізм захисту інформації, що складає комерційну таємницю.

Однак можна підкреслити, що новим етапом у розвитку законодавства про комерційну таємницю стало введення в дію Господарського кодексу [1] і нового Цивільного кодексу України [2]. Вперше в законодавстві України на рівні кодифікованих законів визначені основні положення про комерційну таємницю, а саме: ст. 162 ГК передбачає правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці, а глава 46 ЦК встановлює право інтелектуальної власності на комерційну таємницю, зокрема, поняття комерційної таємниці, майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, охорону комерційної таємниці органами державної влади, а також строк чинності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Відносини, що виникають між суб'єктами господарювання в зв'язку з наявністю і використанням комерційної таємниці, законодавчо в єдиному нормативно-правовому акті в Україні не урегульовані та теоретично мало вивчені.

Виникає необхідність у Законі «Про комерційну таємницю» обумовлена двома обставинами: 1) практичною потребою в регламентації певної групи суспільних відносин, що виникають у зв'язку з комерційною таємницею, які не урегульовані нормами права; 2) відсутністю законів, здатних виконати цю функцію згідно до стандартів ЄС.

У рамках Всесвітньої торговельної організації (WTO), учасницями якої є країни Європейського Союзу, прийнята Угода про комерційне використання інтелектуальної власності – TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual

Property Rights) [3]. Угода, покликана створити основу для однакового регулювання питань використання й охорони інтелектуальної власності, поширює свою дію і на питання охорони комерційної таємниці.

У статті 1 Угоди вказується, що вона покликана установити стандарт регулювання, якому повинні слідувати країни-учасниці. Угода гарантує захист комерційної інформації, що належить як фізичним, так і юридичним особам, і розглядає всякі дії, спрямовані на порушення комерційної таємниці, як недобросовісну конкуренцію [4, с. 192].

Порівнюючи ТРІПС зі змістом міжнародних договорів по правах інтелектуальної власності, прийнятих під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності ВОИС, можна відзначити, що особливістю ТРІПС є те, що частина основних положень відображає норми, що вже містяться в багатобічних базових конвенціях і угодах по правах інтелектуальної власності, а частина йде далі, виходячи за рамки цих міжнародних договорів [5, с. 10].

Прийняття ТРІПС проходило при активному впливі найбільш розвинутих країн – США, Канади, ЄС, економічна стратегія яких націлена на ефективне використання національними компаніями високих технологій, інновацій, досягнень науки і техніки, охоронюваних правами на інтелектуальну власність.

У ст. 39 Угоди про комерційне використання інтелектуальної власності TRIPS сформульовані основні ознаки, що дозволяють відносити інформацію до комерційної таємниці. Так, комерційною таємницею може бути визнана якась таємна інформація, не обов'язково цілком засекречена, але яка не є з погляду фахівця в даній галузі науки, техніки і т.п. загальновідомою і легко доступною. При цьому економічна цінність інформації і воля управомоченої особи до збереження інформації конфіденційною повинна одержати зовнішнє виявлення у вживанні нею адекватних заходів до охорони її конфіденційності [4, с. 192].

Відповідно до ст. 39 Угоди ТРІПС, будь-який акт або звичай при здійсненні промислової або комерційної діяльності вважається актом недобросовісної конкуренції, якщо він складається або полягає в:

1) недобросовісному комерційному використанні секретних даних іспитів та інших відомостей, одержання яких сполучено зі значними зусиллями і які були надані компетентному офіційному органу для одержання дозволу на збут фармацевтичних або агрохімічних продуктів, у яких використовуються нові хімічні речовини, або

2) розкритті таких даних, за винятком тих випадків, коли це необхідно для захисту населення, або поки не прийняті заходи, що забезпечують охорону цих даних від недобросовісного комерційного використання.

Це положення в Угоді ТРІПС спрямовано на охорону від недобросовісного комерційного використання закритої інформації, що подається для одержання дозволу на збут фармацевтичних або агрохімічних продуктів. Ст. 39 Угоди ТРІПС відноситься тільки до закритих даних іспитів та інших відомостей, що були подані такому органу влади, як уряд або державне агентство, що компетентне давати дозвіл на збут фармацевтичних або агрохімічних продуктів.

Згідно з тлумаченням положень Угоди ТРІПС у міжнародній практиці, щоб вважатися охоронюваною від несанкціонованого використання

або розкриття, інформація повинна бути результатом значних зусиль стосовно тієї інформації, що уже є у відповідній фармацевтичній і агро-хімічній сфері.

Поняття «зусилля» включає інвестування в такі фактори, як робочий час персоналу і використання устаткування, пов'язане з фінансовими витратами.

Поняття «недобросовісне комерційне використання» означає, наприклад, використання зазначених даних для виробництва таких же або схожих продуктів. Як правило, подібне використання буде здійснюватися не зазначеним органом державної влади, а третіми сторонами; воно може відбуватися також у формі продажу даних іншим особам.

Розголошення інформації може мати такі ж шкідливі наслідки для суб'єкта господарювання, що звернувся з проханням про одержання дозволу на діяльність, як і будь-яке несанкціоноване використання інформації. У цьому зв'язку розголошення такої інформації вважається недобросовісним. Несанкціоноване розголошення може полягати в опублікуванні інформації або її передачі іншим особам, наприклад, для дослідницьких цілей. Подібне розголошення слід вважати недобросовісним незалежно від того, чи одержує особа, що розкрила таку інформацію, будь-яку матеріальну винагороду за це розголошення.

Ч. 2 ст. 39 Угоди TRIPS передбачає: «Фізичним і юридичним особам повинна бути надана можливість перешкоджати тому, щоб інформація, що законно знаходиться під їх контролем, без їхньої згоди була розкрита, зібрана або використана іншими особами способом, що суперечить чесній комерційній практиці...». Під словосполученням «спосіб, що суперечить чесній комерційній практиці» для цілей TRIPS у міжнародній практиці мається на увазі, «...як мінімум, практика розірвання договору, підлив довіри, включаючи придбання закритої інформації третіми особами, яким було відоме або не було відомо в результаті грубої недбалості, що придбання такої інформації має на увазі таку практику».

Угода про комерційне використання інтелектуальної власності TRIPS розглядає відповідальність за розголошення комерційної таємниці як відповідальність за вчинення недобросовісної конкуренції і допускає її настання, зокрема, у випадках:

- порушення договору, що містить умову про нерозголошення комерційної таємниці;
- зловживання довірою особи – володаря права на комерційну таємницю;
- підбурювання до розголошення комерційної таємниці;
- придбання комерційної інформації через третю особу, що знала або повинна була знати про конфіденційний характер інформації.

Відповідно до Угоди відповідальність за розголошення комерційної таємниці настає лише у разі наявності вини порушника, що виявляється у формі умислу або грубої необережності.

Угода, таким чином, виключає можливість настання відповідальності особи, яка діяла сумлінно, зокрема, одержала інформацію, що складає комерційну таємницю, законним шляхом. Угода залишає встановлення конкретних санкцій за порушення комерційної таємниці на розсуд країн-учасниць [4, с. 193].

Охорона комерційної таємниці набула за останні роки ще більше значення в країнах ЄС. Установлення єдиного економічного простору породило часом неконтрольоване переміщення потоків інформації. Тому існує задача правового регулювання охорони комерційної таємниці не в межах однієї держави, а в межах всього ЄС та країн які бажають вступити до складу ЄС.

Проблема правової охорони комерційної таємниці є найбільш насущною для країн з активно працюючою економікою, до яких відноситься більшість учасниць ЄС, тому підприємства, що діють у Європейському Союзі уважно ставляться до питання захисту комерційної таємниці.

Наявність розходжень у правовому регулюванні охорони комерційної таємниці в країнах ЄС може створити ситуацію, коли в одній з країн віднесення визначеної інформації до комерційної таємниці буде неприпустимим, у той час як законодавство іншої буде визнавати її.

Логічним рішенням цієї проблеми для України повинне стати прийняття Закону «Про комерційну таємницю» та приведенням українського законодавства у відповідність із законодавством розвинутих країн з ринковою економікою, в яких функціонує інститут комерційної таємниці, а також виконання вимог Угоди TRIPS. Цей Закон буде сприяти поліпшенню правового регулювання відносин у сфері обігу комерційної таємниці та адаптації законодавства України про комерційну таємницю до стандартів Європейського Союзу.

Література:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
3. Model Provision on Protection Against Unfair Competition, WIPO. – 1996.
4. Гуляева Н.С. Регулирование вопросов охраны коммерческой тайны в праве Европейского Союза // Материалы семинара «Преподавание права Европейского Союза в российских ВУЗах – II». – М.: «Статут», 2001. – С. 191–194.
5. Примаков Е.М. Интеллектуальная собственность право и практика. Доклад на IV съезде ТПП РФ М. – ООО «Семпак», 2002. – С. 10.

Сонін О.Є., ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ

Стаття посвячена аналізу содержания понятия эффективности способов защиты трудовых прав и требований, предъявляемых к правовым предписаниям, устанавливающим такие способы, в целях повышения их эффективности. На основе проведенного в статье исследования обосновываются предложения по совершенствованию действующего законодательства и направления дальнейшего осмысления данной проблематики в науке.

The article is dedicated to the analysis of concept of the effectiveness of methods of labour rights and requirements which have to be raised for the law instructions fixing this methods for increasing of the effectiveness of the last ones. On the grounds of the realized the author substantiates proposals concerning the improvement of the existing legislation and provides guidelines for further investigations of this problematic in the jurisprudence.